

Vývoj platobnej bilancie v 1. štvrtroku 2009

Marián Furka, Pavol Kyjac
Národná banka Slovenska

VÝVOJ NA BEŽNOM ÚČTE PLATOBNEJ BILANCIE

Za január až marec 2009 sa saldo bežného účtu platobnej bilancie medziročne zhoršilo o 145,9 mil. €, pričom dosiahnutý deficit bol vo výške 576,4 mil. €.

Medziročné prehĺbenie deficitu bežného účtu bolo ovplyvnené najmä horším vývojom bilancie služieb a v menšej miere aj obchodnej bilancie. Naopak, nižší deficit bilancie bežných transferov a čiastočne aj bilancie výnosov zmierňoval celkový nárast deficitu bežného účtu. Finančná a hospodárska kríza negatívne ovplyvnila vývoj jednotlivých položiek bežného účtu platobnej bilancie, avšak jej vplyv na saldo bol na strane dovozu čiastočne eliminovaný existujúcou dovoznou náročnosťou, nižším dovozom investícií, ako aj poklesom stavu zásob v ekonomike.

V porovnaní s prvým štvrtrokom 2008 poklesol vývoz za prvé tri mesiace roku 2009 o 28,3 % a dovoz o 28,0 %. Prehĺbenie medziročných dynamík vývozu a dovozu začiatkom roku bolo ovplyvnené ekonomickou a plynovou krízou, čo spôsobilo, že najvyšší pokles dynamík bol zaznamenaný v januári a vo februári, zatiaľ čo v marci sa už medziročný pokles čiastočne zmiernil.

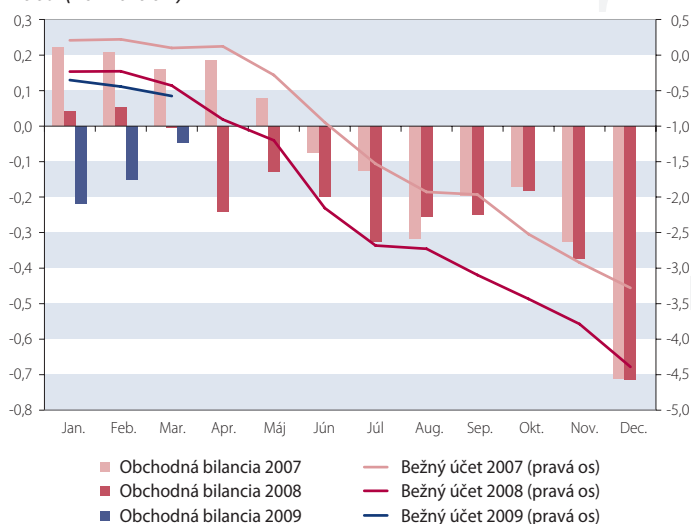
Vývoj vývozu a následne aj dovozu bol negatívne ovplyvnený zahraničným dopytom, ktorý poklesol v dôsledku finančnej a ekonomickej krízy.

Vývoj vývozu

Za tri mesiace roku 2009 – v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roku – poklesol najvýraznejšie vývoz strojov a dopravných zariadení, pričom medziročný pokles prevýšil minuloročný prírastok takmer dvojnásobne a tvoril takmer polovicu celkového poklesu vývozu. Medziročný pokles vývozu skupiny strojov a dopravných zariadení bol spôsobený najmä medziročne nižším vývozom podskupiny dopravných zariadení zapríčineným poklesom vývozu osobných automobilov. Nižší vývoz dopravných zariadení bol dôsledkom nižšieho dopytu po osobných automobiloch, pričom na celkovom poklese vývozu skupiny strojov a dopravných zariadení sa nižší vývoz tejto skupiny tovarov podieľal takmer 88 %. Nižší vývoz bol zaznamenaný aj v podskupine strojov, kde sa medziročne znížil najmä vývoz práčok, čerpadiel, hriadeľov a ložísk. Pokles vývozu podskupiny strojov bol však výrazne spomaľovaný medziročným nárastom vývozu televíznych prijímačov (medziročný rast 18,4 %).

Okrem strojov a dopravných zariadení sa výrazne znížil aj objem vývozu v skupine chemických

Graf 1 Vývoj obchodnej bilancie a bežného účtu v rokoch 2007 až 2009 (kumulatív)

Zdroj: NBS a ŠÚ SR.

Tab. 1 Bežný účet platobnej bilancie (mil. EUR)

	Január – marec	
	2009	2008
Obchodná bilancia	-46,7	-5,6
Vývoz	9 125,4	12 730,3
Dovoz	9 172,1	12 735,9
Bilancia služieb	-396,2	-92,9
Bilancia výnosov	-78,6	-116,2
z toho: Výnosy z investícií	-344,6	-411,6
z toho: Reinvestovaný zisk	-304,5	-139,4
Bežné transfery	-54,9	-215,8
Bežný účet spolu	-576,4	-430,5
Podiel salda bežného účtu na HDP v %	-3,9	-2,8
Podiel salda bežného účtu (bez dividend a reinvestovaného zisku) na HDP v %	-1,5	-1,2

Zdroj: NBS a ŠÚ SR.

výrobkov a polotovarov. Nižší vývoz bol ovplyvnený tak medziročným poklesom vývozu polotovarov (železa a ocele a predmetov zo železa a ocele a v menšej miere aj hliníka, medi a výrobkov z nich), ako aj nižším vývozom chemických výrobkov, ktorý mohol byť ovplyvnený klesajúcimi cenami ropných produktov (najmä kaučuku a výrobkov z neho). Medziročný pokles vývozu

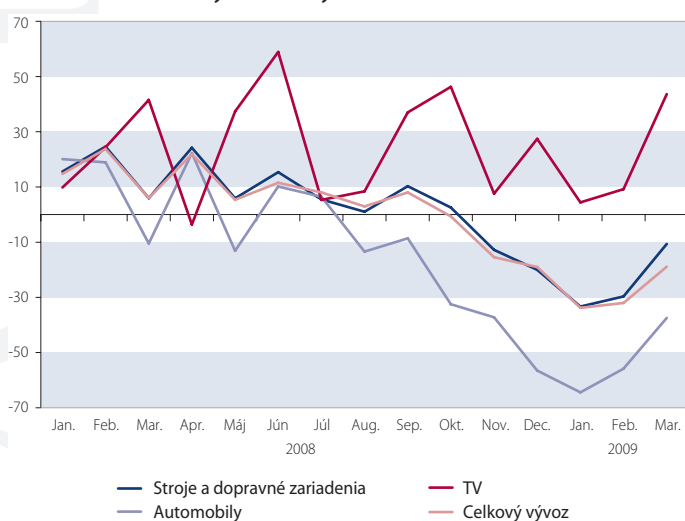

Graf 2 Medziročná dynamika vývozu a dovozu

Zdroj: NBS a ŠÚ SR.

Graf 3 Medziročná dynamika vývozu

Zdroj: NBS a ŠÚ SR.

bol zaznamenaný aj v skupine hotových výrobkov, kde poklesol najmä vývoz obuvi. Nižší vývoz surovín bol spôsobený najmä nižším vývozom spracovaných ropných olejov, ktorý súvisel najmä s cenovým vývojom.

VÝVOJ DOVOZU

Najvyšší medziročný pokles dovozu bol zaznamenaný, podobne ako vo vývoze, v skupine strojov a dopravných zariadení. Pokles dovozu tejto skupiny tovarov predstavoval takmer 45 % celkového poklesu dovozu. Nižší dovoz súvisel s výrazným poklesom vývozu, čo sa prejavilo najmä v poklese dovozu komponentov pre automobilový priemysel v podskupine dopravných zariadení. V podskupine strojov poklesol najvýraznejšie dovoz komponentov pre elektrotechnický priemysel, najmä výrobkov s tekutými kryštálmi. Medziročný pokles dovozu tejto skupiny tovarov pri súčasnom raste vývozu televíznych prijímačov je dôsledkom zníženia dovoznej náročnosti elektrotechnického priemyslu prostredníctvom výroby obrazoviek v SR.

K výraznému medziročnému poklesu dovozu došlo aj v skupine chemických výrobkov a polotovarov, čo tiež významne podporilo medziročný pokles celkového dovozu. Nižší dovoz polotovarov bol sústredený do poklesu dovozu železa a ocele a výrobkov zo železa a ocele. V skupine chemických výrobkov sa nižší dovoz prejavil najviac pri dovoze plastov a kaučuku. Pokles dovozu surovín bol podobne ako v prípade vývozu výrazne ovplyvnený cenovým vývojom ropy na svetových trhoch, čo sa prejavilo najmä poklesom dovozu surovej ropy. Zaznamenaný bol aj pokles dovozu zemného plynu a spracovaných ropných olejov. Najnižší medziročný pokles dovozu bol zaznamenaný v skupine hotových výrobkov, kde poklesol najmä dovoz osobných automobilov.

Bilancia služieb dosiahla za január až marec 2009 deficit 396,2 mil. €, čo znamenalo zhoršenie oproti rovnakému obdobiu roku 2008 o 303,3 mil. €. Na medziročnom náraste deficitu sa podieľali najmä nižšie príjmy všetkých troch hlavných podskupín služieb. Hlavnými príčinami vyššieho deficitu bilancie „iných služieb celkom“ bol pokles príjmov za poskytované služby výpočtovej techniky a služby v ostatných činnostiach (najmä sprostredkovateľské). Medziročné zhoršenie bilancie služieb cestovného ruchu bolo tiež spôsobené výraznejším poklesom príjmov za poskytované služby cestovného ruchu počas prvých troch mesiacov roku. V prípade dopravných služieb bol medziročne nižší prebytok zapríčinený najmä nižšími príjmami z tranzitu plynu a ropy (o 92,5 mil. €), ktoré boli čiastočne ovplyvnené výpadkom tranzitu plynu v januári (vyplyvajúcim z plynovej krízy).

Medziročné zlepšenie bilancie výnosov za tri mesiace roku 2009 o 38,8 mil. € bolo dôsledkom poklesu deficitu bilancie výnosov z investícií, ktorý prevýšil pokles prebytku bilancie kompenzácií pracovníkov. Pokles prebytku bilancie kompenzácií pracovníkov súvisel s vplyvom hospodárskej krízy, ktorá negatívnym spôsobom ovplyvnila zamestnanosť. Nižší deficit výnosov z investícií bol výsledkom najmä nižších platieb úrokov z portfóliových investícií a ostatných krátkodobých úrokov v dôsledku znižujúcich sa úrokových sadzieb.

Medziročné zníženie deficitu bežných transferov o 160,9 mil. € bolo zapríčinené najmä pozitívnym vývojom v bilancii vládnych transferov, ktorý bol dôsledkom nárastu príjmov z rozpočtu EÚ.

VÝVOJ NA KAPITÁLOVOM A FINANČNOM ÚČTE

Za tri mesiace roku 2009 dosiahol kapitálový a finančný účet platobnej bilancie prebytok vo výške 866,1 mil. € (v rovnakom období roku 2008 bol zaznamenaný prebytok vo výške 673,8 mil. €). Medziročne nižší prílev zdrojov v rámci bilancie portfóliových investícií, zapríčinený poklesom záujmu nerezidentov o vládne dlhopisy, bol prevýšený medziročne vyšším prílevom v ostatných položkách finančného a kapitálového účtu.

Saldo priamych zahraničných investícií (PZI) zaznamenalo za január až marec 2009 prílev zdrojov vo výške 175,8 mil. €, čo predstavuje medziročnú

Tab. 2 Vývoz za január až marec, medziročná zmena

	Medziročná zmena v mil. EUR		Príspevok k medziročnej zmene v p. b.	
	2009	2008	2009	2008
Suroviny	-283,5	184,7	-2,2	1,7
Chemické výrobky a polotovary	-1 338,7	290,3	-10,5	2,6
Stroje a dopravné zariadenia	-1 741,5	920,0	-13,7	8,3
Hotové výrobky	-241,2	216,4	-1,9	1,9
Vývoz spolu	-3 604,9	1 611,3	-28,3	14,5

Zdroj: Výpočty NBS na základe údajov ŠÚ SR.

Tab. 3 Dovoz za január až marec, medziročná zmena

	Medziročná zmena v mil. EUR		Príspevok k medziročnej zmene v p. b.	
	2009	2008	2009	2008
Suroviny	-681,0	695,2	-5,3	6,3
Chemické výrobky a polotovary	-1 111,8	241,9	-8,7	2,2
Stroje a dopravné zariadenia	-1 596,2	507,5	-12,5	4,6
Hotové výrobky	-174,8	332,0	-1,4	3,0
z toho: Poľnohospodárske a priemyselné výrobky	-36,5	237,9	-0,3	2,2
Osobné autá	-126,4	79,1	-1,0	0,7
Strojárske a elektrotechnické spotrebné výrobky	-11,8	15,0	-0,1	0,1
Dovoz spolu	-3 563,7	1 776,6	-28,0	16,2

Zdroj: Výpočty NBS na základe údajov ŠÚ SR.

zmenu o 371,6 mil. € v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2008. Medziročná zmena salda priamych investícií bola ovplyvnená najmä vyšším prílevom zdrojov vo forme ostatného kapitálu a v menšej miere aj vyšším odhadom reinvestovaného zisku, ktorý zahraniční investori reinvestovali v ekonomike, a vyšším prílevom zdrojov vo forme zvýšenia majetkovej účasti. Celkový prílev zdrojov bol v rámci aktív zmierňovaný vyšším záujmom rezidentov o investovanie v zahraničí vo forme PZI (prílev vo forme majetkovej účasti a ostatného kapitálu).

Čistý odlev prostriedkov v oblasti portfóliových investícií dosiahol 648,8 mil. €, zatiaľ čo v prvom štvrtroku minulého roku bol zaznamenaný čistý prílev 657,2 mil. €. Medziročne nižší čistý prílev bol najmä dôsledkom poklesu záujmu nerezidentov o vládne cenné papiere. Na strane aktív bol celkový odlev iba čiastočne kompenzovaný predajom zahraničných cenných papierov z investičného portfólia NBS.

V položke ostatné investície bol za január až marec 2009 zaznamenaný prílev zdrojov vo výške 1 086,2 mil. €, zatiaľ čo v rovnakom období minulého roku bol zaznamenaný prílev 73,1 mil. €. Medziročný nárast o 1 013,1 mil. € vyplynul najmä z vývoja v sektore vlády a NBS, kde prílev zdrojov prevýšil odlev zaznamenaný v sektore bánk. Zatiaľ čo prílev zdrojov vo vládnom sektore vyplynul z politiky centrálnej banky po vstupe do eurozóny, ktorá na splnenie záväzkov voči bankovému

sektoru nepoužila svoje pôvodné devízové rezervy, ale tieto prostriedky si požičala z Eurosystému prostredníctvom TARGET2. V bankovom sektore sa odlev prejavil najmä medziročným poklesom krátkodobých vkladov nerezidentov na účtoch slovenských bánk, ktorý súvisel so zavedením eura (strata významu účtov v eurách) a čiastočne súvisel aj s finančnou krízou.

Devízové rezervy NBS za prvý štvrtrok 2009 poklesli o 537,5 mil. € (bez kurzových rozdielov).

ZAHRAŇIČNÁ ZADĽŽENOSŤ SR K 31. MARCU 2009

Celkový hrubý zahraničný dlh ku koncu marca 2009 v porovnaní so začiatkom roka 2009 vzrástol o 0,7 mld. USD, pričom dosiahol 53,3 mld. USD, resp. 40,0 mld. €. Celkový dlhodobý zahraničný dlh ku koncu marca 2009 klesol o 3,4 mld. USD, pri náraste celkového krátkodobého zahraničného dlhu o 4,1 mld. USD.

V celkovom dlhodobom zahraničnom dlhu zahraničné pasíva vlády SR a NBS klesli o 2,9 mld. USD z dôvodu nižšieho záujmu o nákup štátnych dlhopisov. Dlhodobý zahraničný dlh komerčného sektora klesol v hodnotenom období spolu o 0,5 mld. USD, pričom zahraničná zadlženosť komerčných bánk klesla o 0,2 mld. USD a zahraničné pasíva podnikateľských subjektov zaznamenali pokles o 0,3 mld. USD.

V rámci krátkodobého zahraničného dlhu bol zaznamenaný protichodný vývoj, keď krátko-

Tab. 4 Kapitálový a finančný účet platobnej bilancie (mil. EUR)

	Január – marec	
	2009	2008
Kapitálový účet	253,0	139,4
Priame investície	175,8	-195,9
SR v zahraničí	-216,7	-49,8
z toho: majetková účasť v zahraničí	-194,6	-26,6
reinvestovaný zisk	20,4	-10,0
v SR	392,5	-146,1
z toho: majetková účasť v SR	65,3	46,5
z toho: neprivatizačné	65,3	46,5
reinvestovaný zisk	284,1	149,4
Portfóliové investície a finančné deriváty	-648,8	657,2
SR v zahraničí	1 209,8	175,9
v SR	-1 858,6	481,3
Ostatné dlhodobé investície	-31,6	232,4
Aktíva	-34,3	-6,6
Pasíva	2,7	239,0
Ostatné krátkodobé investície	1 117,7	-159,3
Aktíva	-3 122,1	391,7
Pasíva	4 239,8	-551,0
Kapitálový a finančný účet	866,1	673,8

Zdroj: NBS.

Tab. 5 Zahraničný dlh SR

	mil. USD		mil. EUR	
	31. 12. 2008	31. 3. 2009	31. 12. 2008	31. 3. 2009
Celkový zahraničný dlh SR	52 526,5	53 262,7	37 286,0	40 023,1
Dlhodobý zahraničný dlh	25 414,7	22 038,7	18 040,6	16 560,5
Vláda a NBS ¹⁾	10 313,3	7 368,9	7 320,9	5 537,2
Komerčné banky	3 334,6	3 182,2	2 367,0	2 391,2
Podnikateľské subjekty	11 766,8	11 487,6	8 352,7	8 632,1
Krátkodobý zahraničný dlh	27 111,8	31 224,0	19 245,4	23 462,6
Vláda a NBS	0,0	16 798,0	0,0	12 622,5
Komerčné banky	15 321,6	3 096,2	10 876,1	2 326,6
Podnikateľské subjekty	11 790,2	11 329,8	8 369,3	8 513,5
Zahraničné aktíva	40 007,8	38 284,5	28 399,6	28 768,0
Čistá zahraničná zadlženosť	12 518,7	14 978,2	8 886,4	11 255,1
SKK/USD a SKK/EUR	21,385	–	30,126	–
Krížový kurz EUR/USD	–	1,3308	–	–

Zdroj: NBS.

1) Vrátane vládnych agentúr a obcí.

dobé pasíva vlády SR a NBS vzrástli o 16,8 mld. USD z dôvodu pasívneho zostatku na účte NBS-ECB-TARGET2, pri poklese krátkodobých pasív komerčných bánk o 12,2 mld. USD (pokles o 10,2 mld. USD sa týkal položky hotovosť a vklady a pokles o 2,0 mld. USD položky pôžičky) a poklese krátkodobého zahraničného dlhu podnikateľských subjektov o 0,5 mld. USD, z čoho pokles o 0,4 mld. USD sa týkal obchodných úverov.

Celkový hrubý zahraničný dlh na obyvateľa SR ku koncu marca dosiahol 9 901 USD. Podiel celkového krátkodobého zahraničného dlhu na celkovom hrubom zahraničnom dlhu SR k ultimu marca 2009 štvrtročne vzrástol o 7,0 percentuálneho bodu, pričom dosiahol úroveň 58,6 %.

Čistá zahraničná zadlženosť dosiahla ku koncu marca 2009 dlžnícku pozíciu 15,0 mld. USD, pričom v porovnaní s východiskom roka 2009 vzrástla o 2,5 mld. USD.